

RPO-602556/08

Warszawa, dnia 22 grudnia 2008 r.

RPO-602556-VII-1106/08/JJ/KMP

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPE.	2008 -12- 22
ZAL.	NH. 1195115

I n f o r m a c j a

o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Policyjnej Izbie Dziecka w Opolu

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniach 24 i 26 listopada 2008 r. do Policyjnej Izby Dziecka Komendy Miejskiej Policji w Opolu, przy ul. Niemodlińskiej 7a (zwanej dalej Izba) udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich: Zbigniewa Kuźma – główny specjalista, prawnik, Marcin Mazur – starszy radca, prawnik, Marcin Kusy – radca, prawnik, Grzegorz Dorosławski - referent prawny, prawnik oraz Justyna Józwiak – radca, politolog. Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania nieletnich zatrzymywanych w Izbie, dokonując oceny pod względem ochrony wychowanków przed torturami oraz okrutnym, nieludzkim i poniżającym traktowaniem.

Przeprowadzając wizytację zapobiegawczą Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika:

- wysłuchali informacji o funkcjonowaniu Izby i jej podstawowych problemach, udzielonej przez kom. Beatę Jaworską - Kierownika Izby, mł. asp. Adama Jagieło - wychowawcę odbywającego dyżur oraz podinsp. Dariusza Szelwickiego – Naczelnika Sekcji Prewencji KMP w Opolu;

- obejrzeni teren Izby, pole spacerowe oraz wszystkie pomieszczenia Izby: poczekalnię, sypialnie, łazienki, jadalnię, pokój lekarski, świetlicę, pomieszczenie izolacyjne, pokój wychowawców, dyżurkę, magazyn do przechowywania bielizny i czystej odzieży, magazynek ze środkami higienicznymi, szatnię i łazienkę dla pracowników, dwa pomieszczenia kuchenne do użytku pracowników oraz pomieszczenie depozytowe;
- zapoznali się z następującą dokumentacją Izby: książką przebiegu służby od 20.10.2008 r., książką wizyt lekarskich (założoną 22.01.1995 r.), dziennikiem korespondencji (od 11.08.2008), Książką kontroli osób zatrzymanych w Izbie Dziecka Sekcji Prewencji KMP w 2008 r., kwitariuszem depozytowym, protokołem kontroli sanitarnej przeprowadzonej w dn. 22.08.2008 r. oraz wybranymi indywidualnymi teczkami akt nieletnich. Sprawdzeniu poddane zostały również Pracownicze książeczki zdrowia wydane dla celów sanitarno – epidemiologicznych funkcjonariuszy mających kontakt z wydawaną żywnością.

Dokonane w ten sposób ustalenia pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przekazali Pani Kierownik Izby oraz wysłuchali jej uwag i wyjaśnień.

Ponadto po zakończeniu wizytacji przeanalizowano:

1. Sprawozdanie z kontroli przeprowadzonej przez sędziego rodzinnego z Sądu Rejonowego w dniu 17.12.2007 r.;
2. Zestawienia statystyczne nieletnich przebywających w Izbie w okresie od 01.01.2007 r. do 31.12.2007 r.;
3. Ramowy dzienny plan zajęć opiekuńczo – wychowawczo – dydaktycznych dla nieletnich zatrzymanych w Policyjnej Izbie Dziecka w Opolu;
4. Notatkę służbową Komendy Wojewódzkiej Policji w Opolu ze sprawdzenia zasad pełnienia służby przez policjantów w Policyjnej Izbie Dziecka w Opolu w dniach 20 – 21.10.2008 r.
5. Indywidualne akta osobowe nieletniego _____, przebywającego w Izbie przez okres 5 miesięcy i 3 dni.

2. Charakterystyka Izby.

Policyjna Izba Dziecka w Opolu funkcjonuje od 1999 r. przy ul. Niemodlińskiej 7 a. Usytuowana jest w strukturach organizacyjnych Komendy Miejskiej Policji w Opolu. Kierownik Izby podlega bezpośrednio Zastępcy Naczelnika Sekcji Prewencji KMP w Opolu.

Izba przeznaczona jest dla 14 nieletnich (7 pokoi dwuosobowych). Mieści się w wolnostojącym budynku dwukondygnacyjnym zajmującym 612 m² powierzchni. Izba liczy łącznie 10 etatów, z czego jeden policjant przebywa obecnie na misji w Kosowie. Każdy z pracowników posiada przygotowanie pedagogiczne. W sytuacji, gdy na terenie placówki przebywają nieletni nadzór nad nimi sprawuje dwóch policjantów. Jeśli zaś w Izbie nie ma osób zatrzymanych, służba pełniona jest jednoosobowo.

W 2007 r. liczba nieletnich przebywających w Izbie wynosiła 130, w tym 123 chłopców. Ponad 96% nieletnich została umieszczona w izbie ze względu na popełnienie czynu karalnego (art. 40 § 1 Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich z dnia 26 października 1982 roku (Dz. U. z 2002 r., Nr 11, Poz. 109 ze zm.), [dalej: upn]). W przypadku 5 osób przyczyną zatrzymania w Izbie był samowolny pobyt poza placówką Ministerstwa Sprawiedliwości (art. 40 § 7 upn). W analizowanym roku wśród nieletnich umieszczonych w Izbie największy odsetek stanowiły osoby w wieku 16 – 17 lat (67 nieletnich), następnie 13 – 14 lat (34 nieletnich) oraz 14 – 15 lat (24 nieletnich).

Z księgi Kontroli osób zatrzymanych w Izbie Dziecka Sekcji Prewencji KMP w Opolu wynika, iż w 2008 r. do dnia wizytacji, tj. 26.11.2008 r., w Izbie odnotowano 108 zatrzymanych. W trakcie wizytacji Izby, nie przebywała w niej żadna osoba nieletnia.

3. Ogląd Izby.

Izba funkcjonuje w obrębie dwukondygnacyjnego budynku. Na parterze znajduje się: poczekalnia, dyżurka, pokój lekarski, łazienka, jadalnia, pomieszczenie izolacyjne i trzy dwuosobowe pokoje mieszkalne. Zaś na pierwszym piętrze mieszczą się: pokój kierownika Izby, pokój wychowawców,

światlica, łazienka i cztery dwuosobowe pokoje mieszkalne. Wszystkie pomieszczenia, znajdujące się na parterze i pierwszym piętrze, są udostępniane wychowankom. Izba posiada również zagospodarowaną piwnicę, do której nieletni nie mają dostępu. Znajdują się w niej głównie pomieszczenia przeznaczone dla pracowników, tj.: łazienka, szatnia oraz dwie kuchnie. Poza tym w piwnicy mieszczą się: magazynek ze środkami higienicznymi, przeznaczony również na brudną bieliznę, magazynek z czystą pościelą i bielizną oraz pomieszczenie przeznaczone na depozyty.

Przeprowadzony ogląd całej Izby oraz uzyskane informacje pozwoliły m.in. stwierdzić, że:

1. **Pokoje mieszkalne** wyposażone są w materace i czystą pościel, posadzka wykonana jest z kafelków, brak jest stołów i krzeseł. We wszystkich pomieszczeniach zainstalowana jest wentylacja grawitacyjna oraz sprawnie działająca sygnalizacja przyzywowa - dźwiękowa i świetlna (przedstawiciele BRPO dokonali sprawdzenia sygnalizacji poprzez włączenie losowo wybranych przycisków). Okna są zakratowane, a grzejniki zabezpieczone siatką. Sypialnie wyposażone są w metalowe drzwi zabezpieczone dwiema zasuwami, zamkiem i łańcuchem. Ponadto w każdym pokoju mieszkalnym zainstalowany jest monitoring (bez możliwości odsłuchu) oraz wypukłe lustro zawieszane pod sufitem, eliminujące tzw. „martwe pola” obserwacji prowadzonej przez wizjer;
2. **System alarmowy** połączony jest ze stanowiskiem kierowania KMP w Opolu. W ramach codziennej służby dokonywana jest próba alarmu, co odnotowane jest w książce przebiegu służby;
3. **Pole spacerowe** znajduje się bezpośrednio przy budynku Izby. Wyposażony jest w dwie kamery monitorujące. Brak jest jakiegokolwiek sprzętu sportowo – rekreacyjnego. Pani Kierownik poinformowała przedstawicieli BRPO, iż stara się o zamontowanie kosza do koszykówki. Na wyposażeniu Izby znajdują się piłki do gry, jednakże z relacji policjanta dyżurującego wynika, że ze względów bezpieczeństwa nie są one udostępniane wychowankom;

4. Na terenie Izby mieszczą się **dwie łazienki** przeznaczone dla nieletnich (na parterze i pierwszym piętrze). Znajdują się w nich: pisuar, natrysk i ubikacja. Wychowankowie korzystają z łazienki pojedynczo;
5. Izba posiada **jadalnię**, w której nieletni spożywają posiłki dostarczane z restauracji. Jedzenie przywożone jest w jednorazowych pojemnikach wraz z jednorazowymi sztućcami. W kuchniach dla personelu, usytuowanych w piwnicy, znajdują się lodówki, w których przechowywane jest jedzenie przeznaczone na śniadanie i kolację – przywożone wraz z obiadem. Ponadto w kuchniach znajdują się czajniki elektryczne oraz kuchenki, dzięki czemu pracownicy Izby w każdej chwili mogą zaparzyć wychowankom herbatę lub podgrzewać posiłki;
6. **Pokój lekarski** posiada niezbędny sprzęt oraz apteczkę. Z informacji przekazanej przez policjanta dyżurującego wynika, że w razie potrzeby osoby zatrzymane w Izbie są badane przez lekarzy z placówek publicznej służby zdrowia, w nagłych przypadkach wzywane jest pogotowie ratunkowe (Opolskie Centrum Ratownictwa Medycznego). W pokoju lekarskim znajduje się również kaftan bezpieczeństwa – jedyny na wyposażeniu Izby środek przymusu bezpośredniego;
7. W Izbie znajduje się jedno **pomieszczenie izolacyjne**, w którym umieszcza się nieletniego, którego zachowanie może spowodować zagrożenie bezpieczeństwa życia lub zdrowia jego albo innych. Izolatka usytuowana jest przy dyżurce, z którą po części oddzielona jest szybą, umożliwiającą pracownikom obserwację nieletniego. W pomieszczeniu znajdują się dwa materace (ułożone jeden na drugim), nie ma zainstalowanego monitoringu. Pod sufitem zamontowane jest lustro, dzięki któremu z dyżurki możliwe jest kontrolowanie całego pomieszczenia. W rozmowie z policjantem dyżurującym oraz Kierownikiem Izby ustalono, że w ostatnich latach nie stosowano umieszczania nieletniego w pomieszczeniu izolacyjnym;
8. W **świetlicy rekreacyjnej** prowadzone są zajęcia świetlicowe m. in. zabawy, gry, czytanie prasy i książek. Świetlica wyposażona jest w krzesła, telewizor i książki. W pomieszczeniu zainstalowana jest kamera. W jednym z pokoi

mieszkalnych na pierwszym piętrze znajduje stół do ping – ponga, który w razie potrzeby jest udostępniany wychowankom w ramach zajęć świetlicowych;

9. W **pomieszczeniu dla wychowawców** znajduje się telewizor, komputer, gry i materiały edukacyjne, które są udostępniane nieletnim. W pokoju zainstalowana jest sygnalizacja przyzywowa;
10. W **poczekalni** odbywają się odwiedziny z rodzicami lub opiekunami nieletnich. Pomieszczenie to wykorzystywane jest również w sytuacjach dowiezienia nieletniego do placówki – w tym miejscu wychowanek po rozebraniu się jest poddawany kontroli osobistej. Następnie przemieszcza się do łazienki, gdzie bierze kąpiel i przebiera się.
11. W na terenie całej Izby zamontowanych jest 16 kamer bez możliwości odsłuchu, które monitorują większość pomieszczeń, a także spacernik i ulice przyległe do budynku Izby. Kamery są umocowane nieruchomo. Monitoring wizyjny jest nadzorowany przez dyżurnego Izby.
12. Remont całości Izby przeprowadzony był w 1999 r. Na terenie placówki systematycznie wykonywane są prace remontowe: rok temu ukończono naprawę dachu, w tym roku przeprowadzono również generalny remont piwnicy: osuszono pomieszczenia, wyłożono kaflami podłogowymi i odmalowano ściany. Z relacji Pani Kierownik wynika, że wkrótce ma być doprowadzony światłowód.

5. Ocena traktowania nieletnich w Izbie.

Z informacji przekazanych przez Panią Kierownik wynika, iż w ostatnich latach nie stosowano wobec nieletnich środków przymusu bezpośredniego, nie odnotowano również wypadków nadzwyczajnych. Wszelkie problemy oraz sytuacje, wymagające użycia środków przymusu bezpośredniego, są rozwiązywane poprzez rozmowę z nieletnim.

Uzyskane informacje pozwalają stwierdzić, iż nieletni zatrzymani w Izbie otrzymują całodzienne wyżywienie oraz napoje, czystą bieliznę pościelową i osobistą, dres, obuwie i piżamę, a także środki służące do utrzymania higieny

osobistej. Nieletni traktowani są z poszanowaniem godności, z uwzględnieniem wszelkich praw wynikających z przepisu § 5 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 stycznia 2002 r. Strona: 7 w sprawie szczegółowych zasad pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka (Dz. U. z 2002 r., Nr 10, poz. 104 [dalej zwanym rozporządzeniem]).

Wobec nieletnich przebywających w Izbie stosowane są zajęcia dydaktyczno – wychowawcze uwzględniające potrzeby i możliwości nieletniego, np.: nauka pisania, zadania matematyczne, testy (tj.: „Sprawdzam siebie”, „Znajdź różnicę”), zajęcia wyrównawcze, krzyżówki, kolorowanki, itp. Prace wychowanków dołączane są do indywidualnych akt.

Jedynymi środkami oddziaływania wychowawczego stosowanymi w Izbie jest ustna pochwała lub upomnienie, zgodnie z przepisem § 6 rozporządzenia.

W rozmowie z Panią Kierownik Izby ustalono, iż dotychczas żaden z nieletnich nie kierował próśb, skarg i wniosków w związku z zatrzymaniem w placówce.

6. Analiza dokumentacji Izby.

Na podstawie analizy książki kontroli osób zatrzymanych, zarejestrowanej przez KMP Opole w dniu 1.01.2008 r., stwierdzono, iż do dnia wizytacji w Izbie przebywało 108 nieletnich. Książka prowadzona jest w sposób czytelny, zawiera dane personalne nieletniego, informacje o zawiadomieniu odpowiedniego sądu rodzinnego w ciągu 24 godz., datę zatrzymania i zwolnienia z Izby. Nie stwierdzono uchybień w prowadzeniu książki.

Analizując książkę kontroli osób zatrzymanych należy stwierdzić, iż zdarzają się przypadki pobytu nieletnich w Izbie przekraczające terminy określone w art. 40 upn. Występowanie takich sytuacji jest spowodowane koniecznością oczekiwania nieletnich na przyjęcie do młodzieżowych ośrodków wychowawczych lub schronisk dla nieletnich. Jak wskazała Pani Kierownik Izby, problem stanowią nieletni, którzy zostali zatrzymani w Izbie w związku z ucieczką z młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Zgodnie z przepisami, w przypadku ucieczki dyrektor ośrodka zobowiązany jest do odebrania zatrzymanego przez

Policję nieletniego w ciągu 48 godz. od powiadomienia o zatrzymaniu (§ 10 pkt 2 Rozporządzenia MENiS z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz młodzieżowym ośrodku socjoterapii (Dz. U. z 2004 r., Nr 178, poz. 1833). Jednakże praktyka pokazuje, że dyrektorzy nie realizują tego obowiązku, w związku z czym to policjanci zmuszeni są doprowadzić nieletniego do odpowiedniego ośrodka. Sytuacja staje się jeszcze bardziej dotkliwa, gdy w Izbie zatrzymany zostaje nieletni, który w związku z nieusprawiedliwioną nieobecnością w młodzieżowym ośrodku wychowawczym trwającą dłużej niż 8 tygodni, licząc od daty powiadomienia o nieobecności sądu rodzinnego, zostaje wykreślony z ewidencji ośrodka. Wówczas, w brzmieniu przepisu § 12 rozporządzenia MENiS dyrektor ośrodka przekazuje dokumentację nieletniego do Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej w Warszawie, które od początku uruchamia procedurę wyznaczenia dla nieletniego stosownego ośrodka. Taka sytuacja nie stanowi podstawy prawnej zatrzymania nieletniego w Policynjnej Izbie Dziecka i w związku z tym stanowi istotny problem dla pracowników tych placówek.

W 2007 r. na 130 zatrzymanych nieletnich odnotowano 12 wychowanków, których pobyt przekraczał ustawowy czas 72 godz.

W jednym z przypadków pobyt nieletniego, trwał 5 miesięcy i 3 dni. Przedstawiciele BRPO zabrali ze sobą akta nieletniego celem dokładnego przeanalizowania jego sytuacji prawnej. Z dokonanej analizy wynika, iż od 15.08.2007 r., na mocy Postanowienia SR w Opolu (sygn. akt R III Nw 61/04) z dnia 17.08.2007 r., zmienionego Postanowieniem SR (sygn. akt R III Npw 388/07) z dnia 27.09.2007 r., w Izbie przebywał wyżej wymieniony nieletni, wobec którego wszczęto postępowanie wyjaśniające w związku z popełnieniem czynu karalnego. Postanowieniem SR z dnia 17.08.2007 r. (sygn. akt R III Nw 61/04) zastosowano wobec nieletniego środek wychowawczy w postaci umieszczenia go w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym. Jednakże po przeprowadzeniu badań w Rodzinnym Ośrodku Diagnostyczno – Konsultacyjnym przy SR w Opolu uznano, że nieletni ma upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym i w

związku z tym zaproponowano umieszczenie nieletniego w Domu Pomocy Społecznej dla chłopców upośledzonych w stopniu umiarkowanym ze szkołą życia, zapewniającym jednocześnie całoroczną i całodobową opiekę. Jednakże z uwagi na brak wolnych miejsc oraz charakter czynu, wobec którego toczyło się postępowanie, kolejne DPS-y odmawiały przyjęcia wychowanka. Na dowód tego w dniu 20.12.2007 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzelcach Opolskich przesłało informację, iż z powodu braku miejsc w DPS Zawadzkie oraz DPS Kadłubie odmawia umieszczenia nieletniego w tych placówkach. Dopiero w dniu 18.01.2008 r. wychowanek został umieszczony w Domu Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży w Zdunach.

Należy zaznaczyć, iż w trakcie tak długiego pobytu w Policyjnej Izbie Dziecka chłopiec nie mógł realizować obowiązku szkolnego, przebywał w warunkach izolacji pomimo, iż postanowieniem sądu nie został uznany za sprawcę czynu, którego dotyczyło postępowanie. Poza tym narażony był na kontakt z nieletnimi zdemoralizowanymi zatrzymanymi w Izbie. Długi okres pobytu wpływał również niekorzystnie na jego kondycję psychiczną. Z akt wynika, iż nieletni wykazywał apatię, znudzenie i smutek. Należy przy tym zaznaczyć, że pracownicy Izby wykazali duże zaangażowanie w pracy z Z dokumentacji wynika, że Pani Kierownik Izby podejmowała wszelkie starania zmierzające do przyspieszenia działań związanych z umieszczeniem dziecka w odpowiedniej placówce.

W książce wizyt lekarskich (założona 22.01.1995 r., nr ew. 40/2000) odnotowywane są wizyty lekarskie oraz wezwania Pogotowia Ratunkowego. Z wpisów wynika, iż w większości przypadków nowopryjęte osoby poddawane są badaniom lekarskim. W książce odnotowane jest także podawanie lekarstw nieletnim. Dokument ten jest kontrolowany przez Z-cę Naczelnika Sekcji Prewencji, podkom. mgr Piotra Królikowskiego.

Po zapoznaniu się z zapisami zawartymi w książce przebiegu służby, dzienniku korespondencji oraz kwitariuszu depozytowym nie stwierdzono uchybień w zakresie prowadzenia tej dokumentacji.

Na podstawie analizy Protokołów kontroli sanitarnej przeprowadzonej w dniu 22.08.2008 ustalono, iż wykonano zalecenia z dnia 13.07.2006 r. Aktualny protokół nie zawiera stwierdzenia żadnych uchybień oraz zaleceń pokontrolnych.

Każdy z pracowników posiada aktualne wpisy w Pracowniczych książeczkach zdrowia dla celów sanitarno – epidemiologicznych, za wyjątkiem jednego funkcjonariusza, który na chwilę obecną wyłączony jest ze służby na rzecz placówki, gdyż przebywa na misji w Kosowie.

Analiza Ramowego Dziennego Planu Zajęć Opiekuńczo – Wychowawczo – Dydaktycznych wskazuje na to, że nieletnim umieszczonym w Izbie organizuje się czas, poprzez zajęcia świetlicowe lub ruchowe na świeżym powietrzu, zajęcia dydaktyczno – wychowawcze, poznawcze i kształtujące umiejętności, oglądanie programów i filmów dla młodzieży. Podczas pobytu w Izbie nieletni uczestniczą również w pracach porządkowych. Cisza nocna obowiązuje w godzinach 20.00 – 8.00.

W trakcie wizytacji dokonano również analizy wybranych indywidualnych teczek akt nieletnich, które zawierają pełną dokumentację dotyczącą wychowanka. W związku z przeprowadzeniem wyżej wymienionej czynności należy uznać, iż akta zawierają ułożone w porządku chronologicznym materiały, w szczególności: protokół zatrzymania, arkusz spostrzeżeń, arkusz czynności, podpisany przez nieletniego regulamin placówki, wypowiedzi nieletniego oraz wszelkie materiały z zajęć dydaktyczno – wychowawczych, przeprowadzonych z nieletnim w czasie pobytu w Izbie. Dokumentacja prowadzona jest z sposób czytelny i dokładny.

7. Wnioski i zalecenia.

Po wykonaniu czynności przeprowadzonych przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich stwierdzić należy iż w Policyjnej Izbie Dziecka w Opolu przestrzegane są prawa nieletnich.

Przeprowadzony ogląd Izby pozwala na wniosek, iż pomieszczenia są odnowione, utrzymane w czystości, zapewniające odpowiednie warunki bytowe.

Po przeanalizowaniu dokumentacji zebranej podczas wizytacji Policyjnej Izby Dziecka w Opolu oraz wysłuchaniu informacji udzielonych przez Panią

Kierownik wynika, iż największym problemem jest wykonywanie orzeczeń sądu przez inne placówki, co skutkuje przebywaniem w Izbie nieletniego powyżej ustawowego czasu pobytu. Należy przy tym zauważyć, że osoby zatrzymane w Policyjnej Izbie Dziecka nie są poddane realizacji obowiązku szkolnego, co przy dłuższym pobycie może przyczynić się do zaległości w rozwoju dziecka.

Krzysztof Mazur

[Signature]
mgr Zbigniew Kuźma
Główny Specjalista

[Signature]
mgr Marcin Mazur
Starszy radca

[Signature]
Justyna Józwicka